

Skippa ständiga omtentor

Svenska Dagbladet den 17 december 2022

Varje år knackar 90 000 nybörjare på dörren till svenska universitet och högskolor – ett mycket stort antal givet befolkningens storlek. Många misslyckas eller blir inte klara på utsatt tid trots att kraven för att få godkänt ofta är låga.

Problemen beror i hög grad på brister i grundskolan och gymnasiet, vilket gör att många saknar de rätta förutsättningarna att klara högskolestudierna. Men högskolesektorn har också tillåtit att växa sig alltför stor på bekostnad av kortare och mer gångbara yrkesinriktade utbildningar.

Att få ordning på grundskola och gymnasium är ett långsiktigt projekt som inte högskolorna kan påverka – med det finns åtminstone två enkla reformer som både kan höja kvaliteten och öka genomströmningen och de kostar dessutom ingenting.

En reform på 1990-talet innebar att högskolorna inte längre fick hela ersättningen när man levererar en godkänd utbildning; på breda områden utbetalas en tredjedel av ersättningen i stället först när en student klarat utbildningen. Detta är förödande för kvaliteten på längre sikt i ett system där det är "säljaren", det vill säga utbildningsanordnaren, som själv avgör när "produkten", det vill säga studentens uppnådda kunskapsnivå, är tillräckligt bra för att man ska få skicka slutfakturan. Det blir heller inte bättre av att det är en tredje part, skattebetalarkollektivet, som står för betalningen.

En skyndsam återgång till det tidigare systemet, där högskolorna fick betalt för levererad utbildning, skulle omedelbart ta bort frestelsen att sänka ribban för godkänt för att säkra institutionens ekonomi och i förlängningen den enskilda lärarens anställning.

Unikt för Sverige är också rätten för studenter att tentera om nästan hur många gånger som helst på en kurs (enligt regelverket måste högskolorna erbjuda minst fem tillfällen).

Det extra arbete det medför för läraren ersätts inte. Men gynnar det verkligen studenterna? På amerikanska universitet med studieavgifter på 400 000 kr eller mer per år finns det i regel bara ett tentamenstillfälle – att få examineras vid annat tillfälle kräver extraordinära omständigheter, några generella omtentaperioder förekommer inte. Det kommande arbetslivet kommer ju också att vara fullt av deadlines – att kunna slutredovisa den aktuella universitetskursen på utsatt tid är rimligen en del av uppgiften.

Det skulle garanterat bli ramaskri om det bara fanns ett ordinarie tentatillfälle (och om man annars fick gå om kursen). En väg är att slå fast att en viktig del av betyget är att man klarar kursen på utsatt tid, vilket motiverar att de två högsta betygen, A och B, endast är möjliga att uppnå vid ordinarie tentamenstillfälle. Vid det första omtentatillfället skulle man högst kunna få betyget C och därefter endast det lägsta betyget, E.

Jag är övertygad om att dessa två enkla åtgärder skulle få mycket stor effekt både på kvaliteten – högre krav kan ställas när skolorna får betalt för genomförd utbildning – och på genomströmningen

när en kultur skapas där det gäller att vara på topp vid ordinarie tentatillfälle och frestelsen att skjuta fram det nödvändiga inläsningsarbetet inte längre är för handen.

Magnus Henrekson